
1. Splošno o družbi

Družba Vodovodi in kanalizacija Nova Gorica d.d. je bila ustanovljena kot javno podjetje za opravljanje dejavnosti oskrbe z vodo ter odvajanja odplak na območju mestne občine Nova Gorica, občine Šempeter – Vrtojba, občine Brda ter občine Miren – Kostanjevica.

Temeljna podlaga za urejanje področja gospodarskih javnih služb in gospodarske infrastrukture je Zakon o gospodarskih javnih službah. Poleg tega mora družba upoštevati določbe Zakona o lokalni samoupravi, Zakona o financiranju občin, Zakona o javnih naročilih, Zakona o javnih financah in Zakona o gospodarskih družbah.

Posebnost javnega podjetja v primerjavi z običajnimi kapitalskimi družbami je vloga ustanoviteljev oziroma lastnikov. Na podlagi 76. člena Zakona o gospodarskih javnih službah so vsi infrastrukturni objekti in naprave za opravljanje dejavnosti vodooskrbe in odvajanja odplak last občine, na področju katere se nahajajo. Osnovna razmerja med lastniki in izvajalci gospodarske javne službe so opredeljena z ustanovnim aktom in statutom družbe.

2. Poslovanje družbe in splošna ocena dejavnosti

Cilj javnega podjetja je zagotavljati materialne dobrine, kadar trg sam tega ne more zagotavljati optimalno, tako da so pod enakimi pogoji dostopne vsakomur. Pri tem je ustvarjanje dobička podrejeno zadovoljevanju javnih potreb. Občine naj bi s tem ohranile odgovornost za storitve, katerih izvajanje je socialno zaželeno, ni pa nujno komercialno zanimivo, oziroma obstaja interes nadzora javne uprave nad cenami tovrstnega lokalnega monopola, posredno torej življenjskih stroškov občanov.

Z gospodarskimi javnimi službami se zagotavljajo dobrine, katerih trajno in nemoteno proizvodnjo v javnem interesu zagotavljajo občine – lokalne skupnosti zaradi zadovoljevanja javnih potreb. Kar zadeva lokalno javno službo oskrbe s pitno vodo in opravljanje odvajanja odplak, ki jo opravlja družba, se uvodoma mora omeniti izsledek analize na državni ravni, ki pravi, da se izgube v starejših vodooskrbnih sistemih zaradi dotrajanosti in prepustnosti gibljejo okoli 48% načrpane vode. Čiščenje odpadnih komunalnih voda pa je dolgoročno, za prihodnje generacije gotovo najpomembnejša dejavnost v okviru obveznih javnih služb na področju zaščite voda. Zaradi takih izsledkov bi bilo za pričakovati, da država pristopi k uveljavljanju kriterijev, ki stimulirajo upravljalce k zmanjševanju izgub, vendar država le nalaga nove obveznosti, brez da bi navedla vire za plačevanje dodatnih obveznosti. Cena storitev je gotovo eden od najpomembnejših osnovnih virov financiranja družbe in izvajanje dodatnih obveznosti. Cenovna politika na področju oskrbe z vodo in odvajanja in čiščenja odpadnih komunalnih voda v lokalnih javnih službah se oblikuje na način oblikovanja cen reguliranega javnega sektorja. Revizije cenovne politike se zato ne izvaja celovito, temveč ob obravnavi posameznega zahtevka, ki ga za posamezno območje poda lokalna skupnost skupaj z izvajalcem javne službe.

S ceno storitve, ki je posredno lahko tudi v obliki tarife, takse, nadomestila ali povračila, se zagotavljajo sredstva za financiranje proizvodnih oziroma storitvenih stroškov, povezanih z izvajanjem komunalne dejavnosti. Cena komunalnega proizvoda ali storitve je cena, s katero se zagotavlja bodisi kritje stroškov poslovanja na nivoju enostavne reprodukcije, ali poslovanja z dobičkom, bodisi tudi kritje stroškov investicijske gradnje komunalnih objektov in naprav.

Podjetje ima naslednja javna pooblastila:

- investicijsko načrtovanje in gospodarjenje z objekti in napravami, potrebnimi za izvajanje oskrbe naselij s pitno vodo ter odvajanja, čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda
- vodenje in izdelava katastra vodovodnih in kanalizacijskih objektov in naprav za lastne potrebe in potrebe ustanoviteljev
- določanje pogojev in dajanje soglasij za posege v prostor in okolje, ki zadevajo infrastrukturne objekte in naprave, ki so v upravljanju podjetja
- dajanje predpisanih dovoljenj za priključitev na infrastrukturne objekte in naprave, ki so v upravljanju podjetja

Osnovna dejavnost je upravljanje z infrastrukturo. Beseda infrastruktura je latinska sestavljenka: infra pomeni spodaj, pod zemljo, struktura pa spajanje. Infrastrukturni objekti in naprave so stvari, ki so nujno potrebne za delovanje ali pa omogočajo gospodarstva. V zadnjih desetih letih je bilo področje vzdrževanja zanemarjeno. Koncept vlaganja ni bil dorečen. Infrastruktura je splošno ime za materializirane razmere razvoja, ki združujejo prvine tehničnih sistemov, ki so nujni za napredek gospodarjenja in dinamiko razvoja gospodarstva.

Osnovna sredstva, ki so nujna za opravljanje gospodarske javne službe, imajo naslednje značilnosti :

- praviloma so povezana na zemljo in so zato nepremična sredstva;
- so prirejena za opravljanje ene vrste dejavnosti, kar pomeni, da se lahko uporabljajo le pri eni dejavnosti;
- njihov sestavni del so tudi zemljišča, na katerih so grajena, in zemljišča, ki so namenjena funkcionalni rabi;
- vključujejo tudi naprave, ki so vgrajene in omogočajo, da sistem deluje;
- imajo značaj funkcionalne celote, kar pomeni, da k njim sodi tudi ustrezna vgrajena oprema.

Kot dejavnik razvoja ima infrastruktura naslednje značilnosti:

- zahteva velike naložbe,
- naložbe se ne morejo hitro amortizirati, saj so zmogljivosti dimenzionirane na dolgoročne potrebe,
- posredno vpliva na povečanje materialne proizvodnje,
- zmogljivosti se praviloma povečujejo in rekonstruirajo prej kot so izrabljene,
- ima dolgo dobo koristnosti, kar zahteva vmesno modernizacijo,

Problemi kakovosti in količine voda so danes bistveno drugačni in bolj zaskrbljujoči od tistih, ki so pred 20–30 leti pogojevali razvoj okoljevarstvenih strategij in programov. Prvotni pristop je temeljil na lokalnem in parcialnem obravnavanju posameznih vodnih virov s strani posameznih uporabnikov, kar pa danes ne zadovoljuje več celovitega varovanja ter rabe voda in ne omogoča sodobnega razvoja gospodarskih dejavnosti.

Obilje voda, čeprav neenakomerno razporejenih v prostoru in času, je verjetno ena od največjih primerjalnih prednosti območja, na katerem deluje družba, česar pa ni moč potrditi za kvalitativno stanje voda in za smotrno rabo razpoložljivih vodnih virov.

Za izvajanje celostnega in trajnostnega upravljanja z vodami so odgovorne vladne institucije na državni in lokalni ravni, ki si delijo odgovornost za izvajanje aktivnosti državne politike, kot tudi druge gospodarske in negospodarske institucije, nevladne organizacije in javnost s skupnim ciljem – uskladitve različnih interesov rabe in varovanja voda.

Na področju vodooskrbe ter odvajanja in čiščenja odpadnih voda, ki je v pristojnosti družbe in izvajanja na lokalni ravni, je povezanost pri načrtovanju in izvajanju aktivnosti med državno in lokalno ravni ter med različnimi dejavniki na samih nivojih posebej izpostavljena in je ključnega pomena.

Družba se trudi, da z lokalnimi skupnostmi - ustanoviteljicami aktivno in vzajemno izmenjuje informacije, načrte ter izvaja aktivnosti, vendar pa prihaja do določenih težav zaradi neaktivne vloge nekaterih zaposlenih v lokalnih administracijah.

Okolje je za sodobne ekonomiste oblika naravnega kapitala; ključna pa je raven uporabe tega naravnega kapitala, saj je temelj sodobne okoljevarstvene politike trajnostni razvoj. Teoretično izhodišče trajnostnega razvoja, da je potrebno ohranjati naravne vire za bodoče generacije, je zahteven in globalen izziv.

Gradnja objektov v prostor vpliva na okolje posredno in neposredno. Pomen vpliva je odvisen od stanja okolja pred posegom, velikosti in vrsti spremembe ter tudi od odnosa družbe oziroma presojevalca do obravnavane spremembe okolja. Merila za določanje ustreznosti morajo biti izbrana tako, da je poseg predvsem ekonomsko opravičljiv ter da so hkrati do največje možne mere upoštevani vsi pogoji varovanja okolja in narodnogospodarski interesi.

Neposredne koristi posega v prostor (v konkretnem primeru izgradnje kanalskih sistemov, čistilnih naprav ter vodooskrbnih sistemov) je med drugim moč ovrednotiti s številom odprtih novih delovnih mest, s številom zaposlenih v času izgradnje objektov, kakor tudi zaposlenih v času obratovanja omenjenih objektov, kar posredno pomeni tudi povečanje proračunskih prihodkov.

MORALNI NAUK

»Ko vodnjak presuši, spoznamo vrednost vode.«
"When the well is dry, we learn the worth of water."
(Benjamin Franklin, Poor Richard's Almanac, 1733)